

Keywords: professional applied physical preparation, student, higher educational establishment.

*Кільдерова Л. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема розвитку творчих здібностей учнів, метод проектів і його переваг в процесі трудового навчання.

Ключові слова: трудове навчання, метод проектів, знання, проектно-технологічна діяльність.

Сьогодні, в ХХІ столітті, орієнтованому на виховання творчої особистості, в нашій країні спостерігається позитивна, цікава тенденція: освіта стає модною й перспективною. Особливо тоді, коли вона відкриває шляхи для розвитку творчих здібностей учнів. Але ми знаємо, що на формування пізнавальної активності людини мають вплив й безліч чинників життя суспільства та середовища, в якому вона розвивається, що не завжди сприяє концентрації найкращих особливостей формування індивідуальності учня. Та найбільшою цінністю для будь-якого суспільства являється саме творча особистість, що має потребу в саморозвитку і самореалізації – творчій активності.

Проблема розвитку творчих здібностей учнів, насправді, має глибоке коріння. Ще за часів Стародавнього Риму, Греції, навіть в умовах “спартанського виховання” використовувалися прийоми для розвитку або ж стимулювання творчості учнів. Ряд дослідників: П. В. Архангельський, Б. М. Теплов, Т. І. Шамова та ін. розвиток творчої особистості розглядають саме в процесі творчої діяльності, творчої активності [1; 10; 11]. Ю. К. Бабанський, Н. Ф. Талізін, Я. О. Пономарьов вважають, що розвиток пізнавальної активності характеризується якісними перетвореннями в діяльності творчої особистості [2; 9; 6].

В. О. Сухомлинський в своїй праці “Виховання в учнів любові й готовності до праці” писав, що трудова школа являється основою розвитку дітей та підготовки їх до життя, де основним засобом виховання виступає педагогічно-обґрунтована й методично спрямована діяльність. В кінці 50-х – середині 60-х років він розробив власну педагогічну систему, де показав, як розвиваються творчі сили кожної особистості в умовах колективної співдружності на основі етико-естетичних цінностей, інтересів, потреб, що спрямована, зрештою, на творчу працю [8].

Національна доктрина розвитку освіти в Україні пропонує освітянам за найближчі двадцять п’ять років перейти до сучасних, особистісно-зорієнтованих технологій навчання, зокрема, проектних [12, с. 224]. Тоді зміст процесу отримання освіти буде націлений не на процес передачі суми знань або інформації, чи повторення результатів (адже потрібно готувати практиків, які вміють мислити!), а буде зорієнтований на самореалізацію особистості на основі природних даних. Інформація і розумова діяльність повинні відкривати можливості для активізації творчої пізнавальної діяльності дитини.

В результаті цього, усталена система навчання має певним чином трансформуватися: виникає потреба в удосконаленні традиційних методик та методів роботи з учнями, практичним завданням стає пошук і розробка таких нових альтернативних технологій, що працюють на результат, оптимально сформованих, ефективних, які б суттєво відрізнялися від тих, що існували в минулому.

“Суспільство не може повноцінно функціонувати в умовах соціального і науково-

технічного прогресу без активності людини, яка є могутнім її джерелом... Таким чином, виховання пізнавальної активності в шкільний період життя людини є основою підготовки молодого покоління до продуктивної професійної діяльності, яка сприяє науково-технічному прогресу суспільства, його соціально-економічному розвитку, бо активну особистість відзначає вміння ставити і розв'язувати нові проблеми, ініціатива, оригінальність мислення, протидія консерватизму, шаблону, здатність до критичного аналізу умов, фактів, підходів тощо” [5, с. 5].

На нашу думку, саме метод проектів, що передбачає пошук індивідуального вирішення практичних завдань, які поступово ускладнюються, де знання й уміння закріплюються діяльністю, являється найефективнішим методом розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. В Енциклопедії освіти відзначається, що даний метод забезпечує розвиток творчої ініціативи та самостійності учнів у навчанні. Сприяє здійсненню безпосереднього зв'язку між здобуванням учнями знань і вмінь та їх застосуванням для розв'язання практичних задач [4]. Так вирішується ще одна з проблем в навчанні – опанування теорією і можливість її практичного застосування та закріплення навичок в учнів, розуміння, що і як, і яким способом можна отримати на практиці, втілити в життя, що буде корисним і для “творця” і для “користувача” (як приклад, можна показати практичне значення результату найпростіших виконаних дій на уроці трудового навчання).

Проектно-технологічна діяльність (в основі якої – реалізація методу проектів, а проект – це план, задум, за результатами якого автор повинен отримати щось нове: продукт, модель та ін.) належить до унікальних способів людської діяльності в реалізації творчих задумів, та має на меті вирішення наступних освітніх завдань: інтелектуальний розвиток, фізичне укріплення та соціальне становлення особистості школяра.

“Проблема організації особистісно орієнтованої проектно-технологічної діяльності пов'язана з підвищенням якості трудового навчання, переорієнтацією навчального процесу на особистість школяра” [7, с. 4]. Але тут ми не можемо не приділити достатньої уваги особистості вчителя, що виступає першою рушійною силою в цьому процесі. Амбіційні, націлені на результат, комунікабельні, “з вогником” вчителі (на щастя, у нас талановита нація!) здатні перетворити навчальне заняття на захоплюючу подорож, де учень, маючи орієнтир, визначає для себе цікавий шлях (адже процес виконання тут теж важливий) вирішення поставленої задачі. Емоційна стабільність, позитивна реакція, щирість, інноваційність, швидко зробляють педагога популярним... За таких умов нескладно організувати ідеальну співпрацю: тоді вчитель і наставник, і товариш, і учень одночасно.

Слід наголосити, що саме проектно-технологічна система трудового навчання в школі надає можливості ефективної співпраці для вчителя і учня. Тут учитель виступає “маяком”, що направляє діяльність учнів, і ні в якому разі не нав'язує свої способи досягнення бажаного результату. Можна сказати, стає “посередником” між своїм особистим цінним досвідом та досвідом дитини, хоч і невеликим, але також важливим. В такому разі педагог залишає глибокий слід у розвитку особистості учня та його подальшого життєвого шляху. Учні ж, в свою чергу, мають можливості самостійно виконувати практичні завдання: знаходити власні способи розв'язання поставлених задач, втілювати свої неповторні ідеї, творчо виконувати різні проекти, вдосконалювати власностворені вироби, поліпшувати якість своєї роботи, загалом, продукт діяльності учня стає ще більш практичним і корисним. І тут обов'язково знаходяться близькі за духом “творці”, які з повною віддачею і максимальним включенням в роботу досягають високих результатів.

Забезпечення практичного закріплення теоретичних знань та застосування їх на практиці в творчому варіанті в процесі трудового навчання зумовлює метод проектів. Він виділяється поміж інших численними перевагами:

– проведення уроків методом творчих проектів дозволяє виявляти та розвивати творчі можливості, здібності та уподобання учнів, навчити вирішувати нові, нетипові задачі,

виявити ділові якості;

– учні бачать перед собою кінцевий результат – виріб, який вони виготовили своїми руками, вклали в нього душу;

– коли обирається тема проекту, обов'язково враховуються індивідуальні здібності учнів: сильним – складні завдання, слабким – ґрунтуючись на їх реальні можливості;

– професійне самовизначення. Саме в ході виконання творчого проекту учні замислюються над питаннями: на що я здатний, де зможу застосувати свої знання;

– навчання проектним методом розвиває соціальний аспект особистості учня за рахунок включення його в різноманітні види діяльності в реальних соціальних та виробничих відносинах, прищеплює учням життєво необхідні знання та вміння в сфері домашнього господарювання та економіки сім'ї.

Слід зазначити, що проектно-технологічна діяльність сприяє розвитку візуально-просторових, натуралістичних, моторно-рухових та логіко-математичних здібностей [3], що мають пряме відношення для активізації творчої пізнавальної діяльності. Найбільшу практичну цінність тут має утвердження дитини у власному успіху, що й відповідає вимогам проектно-технологічної системи трудового навчання в школі та гарантує і на перспективу збереження в учнів інтересу до творчості.

Ми знаємо, що трудове навчання має тісний зв'язок з життям, і має на меті застосувати отримані знання (в результаті вивчення основ наук) в побуті та на виробництві. Це можливо за наявності практичного досвіду. Добре, коли він зростає. “Помічником” в цьому процесі стають розвинені системи наставництва, навчання і мотивації (в даному випадку поняття “система” розуміємо як “цілісність”). Тут простір для прояву і розвитку творчих здібностей надає метод творчих проєктів, що відкриває можливість органічно пов'язувати теорію з практикою і, в такий спосіб, поєднує їх між собою. Тобто, раніш отримані знання сприяють розвитку пізнавальних інтересів дитини, а вміння – забезпечують збагачення ряду подальших практичних навичок. Тоді результат виконаних дій дає підтвердження тому, що знання адаптовані під певні процеси і цілком відповідають можливостям їх застосування. Адже непристосованість до виробничих етапів ускладнює процес пошуку індивідуальних, оригінальних, нешаблонних способів вирішення творчих завдань.

За таких умов теорія і практика активно взаємодіють, реалізуючи корисні програми, спрямовані на поліпшення якості підготовки майбутнього фахівця, всебічно розвиненої особистості.

Зазначимо також, що в творчій роботі звертається увага на особливі якості особистості учня – це наполегливість, інтерес, мобільність, сміливість, самокритичність, здатність адекватно оцінювати свої ідеї, враховувати елементи дизайну майбутнього виробу, його технологічність та матеріальні витрати на виготовлення, вміння аналізувати результати своєї діяльності, відзначати позитивне і готовність виправляти недоліки, та багато ін. Саме такі особистісні якості учнів являються запорукою успішного процесу розвитку їх творчих здібностей.

Ще однією важливою умовою формування даного процесу в навчально-пізнавальній діяльності, як одне із важливих завдань навчання, є розвиток самостійності особистості та підвищення рівня її творчого потенціалу.

Не зупинятимемося на стандартних вимогах до формування та розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання, зазначимо лише кілька принципових моментів.

В усі часи вважалося, що найтяжча робота – це набуття знань. Але ж завдяки новітнім сучасним технологіям, покладеним на новітні системи, ми маємо прекрасні можливості для створення корисних практичних інструментів за окремими напрямками (у вигляді методик та інших розробок) для розвитку творчої, активної особистості.

Трудове навчання складає основу змістовного наповнення освітньої галузі

“Технологія”, метою якої в основній школі є формування технічного світогляду і відповідний рівень освіти учнів, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, спираючись на закони розвитку виробництва, ознайомлення учнів з роллю інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному виробництві та повсякденному житті [4]. Все це сприяє активізації пізнавальної діяльності дитини, створює оптимальні умови для прояву творчої активності особистості, що дозволяє зробити висновок: найбільший ефект у розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання дає виконання проектних завдань, а могутній фундамент для розвитку творчого потенціалу створює проектно-технологічна діяльність.

Використана література:

1. *Архангельский П. В.* Проектная система организации работ в трудовой школе // На путях к новой школе. – 1931. – № 2. – С. 50-56.
2. *Бабанский Ю. К.* Оптимизация процесса обучения. – М. : Просвещение, 1977. – 192 с.
3. *Брыкова О. В.* Проектная деятельность в учебном процессе / О. В. Брыкова, Т. В. Громова. – М. : Чистые пруды, 2006. – 32 с. – (Библиотечка “Первого сентября”, серия “Управление школой”. – Вып. 5 (11)).
4. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; відповід. ред. В. Г. Кремень.* – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. *Лозова В. І.* Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. – Харків : “РЦНІТ”, ХДПУ, 2000. – 175 с.
6. *Пономарев Я. А.* Психология творчества. – М. : Наука, 1976. – 303 с.
7. *Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика : монографія / В. В. Бербец, Т. М. Бербец, Н. В. Дубова та інші ; за заг. ред. О. М. Коберника.* – К. : Наук. світ, 2003. – 172 с.
8. *Сухомлинський В. О.* Вибрані твори : у 5 т. – Т. 2. – К. : Рад. школа, 1986. – 348 с.
9. *Талызина Н. Ф.* Формирование познавательной деятельности младших школьников : книга для учителя. – М. : Просвещение, 1988. – 175 с.
10. *Теплов Б. М.* Психология : учебник для средней школы. – М. : Просвещение, 1953. – 251 с.
11. *Шамова Т. И.* Активизация учения школьников. – М. : Педагогика, 1998. – 74 с.
12. *Шевцова С. М.* Використання методу проектів у плеканні обдарованої особистості / Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати. Практично зорієнтований збірник. – К. : Департамент, 2003. – 500 с.

Кильдерова Л. В. Предпосылки развития творческих способностей старшеклассников в условиях проектно-технологической деятельности.

В статье рассматривается проблема развития творческих способностей учеников, метод проектов и его преимуществ в процессе трудовой учебы.

Ключевые слова: трудовая учеба, метод проектов, знания, проектно-технологическая деятельность.

Kilderova L. V. Pre-conditions of development of creative capabilities of senior pupils in the conditions of project technological activity.

In the article the problem of development of creative capabilities of students, method of projects and his advantages, is examined in the process of labour studies.

Keywords: labour studies, method of projects, knowledge, проектно-технологічна activity.

Кириленко О. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається виникнення моніторингового оцінювання як методу дослідження системи